

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Aşağıdaki sorularımın Sağlık Bakanı Fahrettin Koca tarafından Anayasanın 98 ve Meclis İçtüzüğü'nün 96 ve 99'uncu maddeleri uyarınca yazılı olarak cevaplandırılmasını arz ederim.
15.10.2021

Gamze AKKUŞ ILGEZDİ
İstanbul Milletvekili

Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı (TEPAV) kamu ve özel, yerli ve yabancı pek çok kuruluşla işbirliği yaparak kamu politikası tasarım çalışmaları ve etki analizleri yaptığını ilan etmiş bir kuruluştur. İş insanları, bürokratlar, politikacılar ve akademisyenler tarafından kurulmuş ve yönetilmektedir.

TEPAV, tütün endüstrisi mensubu PMI Global Services Inc. (PMI) tarafından finanse edilen Dumansız Dünya Vakfı (Foundation for a Smoke-Free World - FSFW)'nın sunduğu hibe desteğiyle hazırladığı "Türkiye'de Tütün Kullanımını Kontrol Altına Almanın Ekonomisi: İnceleme Raporu Arz, Talep, Sağlık ve Kamu Politikası Boyutları" başlıklı raporunu yayınlamış ve 21 Ekim 2021 tarihinde düzenleyeceği bir 'webinar'da bu raporu uluslararası katılımcılara sunacağını ilan etmiştir.

Raporda tütün kontrolü karşıtı beyanlar mevcuttur:

"Beşeri sermaye ve üretkenliğin hâlihazırda düşük seviyede olduğu Türkiye gibi gelişmekte olan bir ülkede, tütün kaynaklı hastalıklar ve ölümler ciddi zararlara yol açmaktadır. Bu gidişatı durdurmak ve tersine çevirmek için acil müdahale gerekmektedir."

"Türkiye, birçok nedenden dolayı incelenmesi gereken önemli, farklı ve ilgi çekici bir örnek konumundadır. Öncelikle, ülkede tütün kullanım oranı sürekli olarak yüksek düzeylerde seyretmektedir."

"Türkiye'deki mevcut durum, bilgilendirme ve farkındalık oluşturma gibi önlemlerin gerekli olduğunu ancak tütün kullanımının kontrol altına alınmasında bu önlemlerin yetersiz kaldığını göstermektedir."

"Türkiye'de talep eden kişilere sigara bırakma hizmetleri ücretsiz olarak sunulmakla beraber söz konusu hizmetlere yönelik talep ve başarı oranları oldukça düşüktür."

"Bazı ülkelerde, sigarayı bırakmak için alternatif ürünler (e-sigara, ısıtılan tütün ürünleri vb.) kullanılmaktadır ve bu ürünler bazı durumlarda sigara bırakma poliklinikleri tarafından da kişilere sunulmaktadır. Ancak Türkiye'de böyle bir uygulama söz konusu değildir."

"Türkiye'de resmi sigara bırakma hizmetleri kapsamında alternatif ürünlerin sunulması hiçbir zaman söz konusu olmamıştır. Bununla birlikte bu ürünlerin birçok bilimsel ve politika tasarım tartışmalarının ana konusunu oluşturduğu ve söz konusu tartışma ve değerlendirmelerin gelecekte de devam edeceği ayrıca not edilmelidir."

"Türkiye, Tütün Kontrolü Çerçeve Sözleşmesi (TKÇS)'ni imzalayan ve onaylayan ilk ülkeler arasında yer alıp MPOWER - "Tütün Salgınına Kontrol Etmeye Yönelik Politika Paketi" kapsamındaki önlemlerin tamamını en üst düzeyde yerine getiren ilk ülkedir. Kurallar ve yasal düzenlemeler yoluyla yürütülen çalışmalara rağmen beklenenin aksine, ülkede tütün kullanım oranında herhangi bir düşüş görülmemektedir ve bu endişe verici bir durumdur. Nitekim mevcut tabloda Türkiye, "herkese uyan tek tip" tedbirlerin gerekli olduğu, ancak belirli hedef gruplara yönelik önlemler almadığı takdirde tek tipleştirilmiş önlemlerin yetersiz kaldığı ülkelere tipik bir örnek teşkil etmektedir."

"Tütünden alınan vergilerin, birçok ülkede toplam vergi gelirlerinin önemli bir bölümünü oluşturduğu bilinen bir gerçektir. Türkiye 2019 yılında, hiç küçümsenmeyecek bir miktar olan toplam vergi gelirlerinin yüzde 7,6'sını ve toplam özel tüketim vergi gelirlerinin yüzde 34'ünü tütün ürünlerinden elde etmiştir. Bunun yanı sıra, tütün fiyatları, tüketici fiyat endeksinin de önemli bir bileşeni olduğundan hükümet tarafından yakından izlenmektedir. Türkiye'de Temmuz 2020 itibarıyla, sigaralar, yüzde 11,76'lık yıllık enflasyon oranının yaklaşık yüzde 1 puanını oluşturmaktadır. Dolayısıyla, tütün kullanımı ciddi sağlık sorunlarına yol açmanın yanı sıra, bir kamu politikası meselesi olup tütünü bırakma ve tütün kullanımını kontrol altına almaya yönelik politikalar geliştirilirken bütüncül bir yaklaşımın benimsenmesi gerekmektedir."

"Ülkenin kendine özgü özellikleri ve Türkiye'deki mevcut durum göz önüne alındığında, kişilerin neden tütün kullanmaya devam ettiğini, neden daha erken yaşlarda tütün kullanmaya başladığını, sigaranın sağlığa zararlı etkilerini bilmelerine rağmen neden sigara bırakma yardım hizmetlerinden faydalanmadıklarını ve diğer ülkelerde işe yarayan politikaların neden Türkiye'de işe yaramadığını anlamak için daha fazla araştırma yapılması gerekmektedir."

"Türkiye'de tütün ürünü ve alternatif ürünlerin yasa dışı ticaretinin boyutlarını ortaya koymak da önem arz etmektedir. Ancak öncelikle araştırılması gereken hususlar arasında, yürürlüğe konulan politika ve önlemlerin nasıl uygulandığı, bunların uygulanmasını izlemekten sorumlu kuruluşların neden başarılı olamadığı ve yaptırımların nasıl uygulandığı ile söz konusu uygulamaların emsal ülkelerle finansal ve istatistiki karşılaştırmaları yer almaktadır."

"T.C. Sağlık Bakanlığı Stratejik Planı'nda 2023 yılı için tütünle ilişkili birçok hedef belirlenmiştir. Örneğin, 2023 yılına kadar, 15-34 yaş grubunda 18 yaşından önce sigara içmeye başlayanların oranını yüzde 50'ye, 15 yaş ve üzeri tütün kullanıcılarının oranını yüzde 24'e ve 15 yaş ve üzeri kişiler arasında günlük tüketilen sigara sayısını 12'ye indirmek hedeflenmektedir. Yakın gelecekte tütün kullanımına son verebilmek için Türkiye'de daha iddialı hedeflere ve hassas planlara ihtiyaç duyulduğu açıktır. Söz konusu planların dikkatlice uygulanmaları ve bu uygulamaların yakından izlenmesi gerekmektedir."

"Türkiye'de gerçekleştirilen son resmi sağlık araştırması, ülkede tütün tüketim oranının arttığını ortaya koymaktadır. ... Sağlık ve Kaliteli Yaşam çerçevesindeki hedeflerden biri de, bulaşıcı olmayan hastalıklardan kaynaklanan erken ölümleri üçte bir oranında azaltmaktır ve bu hedef tütün salgınlarını kontrol altına alma yönündeki çabaların başarısıyla doğrudan ilişkilidir. Günlük tütün kullanımına ilişkin son istatistikler, Türkiye'nin hâlihazırda söz konusu hedeften uzaklaştığını göstermektedir."

"Türkiye'de gençler ve öğrenciler arasında tütün kullanım oranı yüzde 17,9 ile yüksek bir düzeyde olup her gün tütün kullanan kişilerin yüzde 52,4'ünün tütün kullanmaya reşit olmadan önce başladığı göz önünde bulundurulduğunda ortalama sigaraya başlama yaşının oldukça düşük olduğu görülmektedir. Tütün kullanımı daha genç yaş grupları arasında yaygınlaşırken bu

eğilim ile özel olarak ilgilenip ek önlemler alınmadığı takdirde, tütün bağımlılığı daha kalıcı hale gelmekte ve üstesinden gelmesi zorlaşmaktadır. Gençlerin dikkati sigaradan uzaklaştırılıp ne tür alternatiflere yönlendirilebilir?”

“Alternatif ürünler hakkında daha fazla araştırma yapılmalıdır. ... Hâlihazırda, Türkiye’de alternatif ürünlere yasal erişim söz konusu değildir. Ancak bu ürünler, Türkiye’ye hem coğrafi hem de kültürel açıdan yakın olan Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC)’nde erişime açık olup kullanılabilir. Mümkün olduğu takdirde, KKTC, e-sigaraya ilişkin birtakım önemli politika sorularının ele alınması için bir laboratuvar işlevi görebilir.”

“... tütün kontrolü programlarına yönelik harcamaların hesaplanması ve farklı kontrol programlarının maliyet etkinliği analizinin yapılması için daha fazla çalışmaya ihtiyaç duyulmaktadır. ... Türkiye’de kamuya açık alanlarda kişileri tütün dumanından ve pasif içiciliğin etkilerinden korumak üzere yasalar mevcut olsa da, bu yasaların uygulanmasında ciddi sorunlar gözlenmektedir.”

“Türkiye’de reşit olmayan kişilerin tütün ürünlerine erişimlerinin engellenmesi için daha fazla politika girişimine ihtiyaç duyulmaktadır. Küresel Gençlik Tütün Araştırması (Global Youth Tobacco Survey - GYTS) 2017 bulgularına göre, reşit olmayan kişilerin tütün ürünlerine erişimlerinin engellenmesi konusunda, Türkiye oldukça zayıf bir performans sergilemektedir.”

“Tütün kontrol politikaları farklı paydaşların bakış açılarını dikkate alan kapsamlı bir politika tasarım sürecini gerektirmektedir. ... Arz tarafında ise tütün endüstrisi, çeşitli ürünler sunarak ve nihai fiyatları belirleyerek bu sürece katkıda bulunan bir diğer önemli paydaştır. Nihai ürünlerin üretilmesine ek olarak, tütün endüstrisi, tarım, imalat ve ticaret faaliyetleri gibi değer zincirinin diğer halkalarıyla da bağlantılıdır.”

Bu bağlamda,

1. Cumhurbaşkanlığı Yüksek İstişare Kurulu Üyesi olarak görevli Sayın Cemil Çiçek aynı zamanda tütün endüstrisinden hibe kabul eden TEPAV’ın Yönetim Kurulu Üyeliğini yürütmektedir. Tütün endüstrisinin tütün kontrolü çabalarında olumsuz etkilere neden olabilecek, Tütün Kontrolü Çerçeve Sözleşmesi Madde 5.3’ü ihlal eden bu hususta ne gibi tedbirler almayı düşünüyorsunuz? TEPAV’ın tütün endüstrisi tarafından fonlanan sözkonusu webinarına katılım sağlayacak mısınız?
2. TEPAV ile ilişkileriniz hangi düzeydedir? Bakanlığınızca TEPAV’a hangi dönemlerde hangi miktarlarda fon desteği (hibe) verilmiştir?
2. Türkiye’nin de tarafı olduğu Dünya Sağlık Örgütü’nün Tütün Kontrolü Çerçeve Sözleşmesi’nin (TKÇS) Türkiye için yeterli önlemler içermediğini, TKÇS’ye aykırı olacak şekilde elektronik sigara gibi ürünlerin kullanımına izin verilmesi suretiyle acil müdahale etmeyi planlıyor musunuz?
3. Elektronik sigaraların tütün bağımlılığı tedavisinde kullanılmasına dair bir düzenleme yapmayı planlıyor musunuz?
4. Tütün Kontrolü Strateji Belgesi (2018-2023)’nde yer alan, “Sigara bayileri, nargile kafeler gibi tütün ve tütün mamulü satış ve/veya sunum yapan kişi ve kuruluşlardan ÖTV ve KDV gibi

53370

vergilere ilave olarak tütün mamulü tedarikçilerine ödedikleri fatura tutarının belli bir miktarının tütünle mücadele çalışmalarında kullanılmak üzere genel bütçede yeni bir vergi olarak tanımlanması” uygulamasına ne zaman geçmeyi planlıyorsunuz?

5. Uluslararası seyahat eden yolculara tütün ürünlerinin vergisiz ve gümrüksüz satışının ve/veya ithalatının yasaklanmasını planlıyor musunuz?

6. Alkol ve tütün ürünlerinin enflasyon sepetindeki ağırlığı %4,88’dir. Tütün ürünlerindeki vergi ve fiyat artışları enflasyonu ciddi anlamda etkilemektedir. TKÇS ile bağdaşmayan bu durumu ortadan kaldırmak amacıyla tütün ürünlerini ne zaman enflasyon sepetinden çıkartmayı planlıyorsunuz?